

TRANSFORMÁCIA SIETE MATERSKÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU: POZNÁMKY K ČASOVÝM A PRIESTOROVÝM ZMENÁM

František Križan, Daniel Gurňák, Angelika Švecová

Abstract

Education and its importance has an essential place in society. The paper responds to the changes in society in connection with the introduction of compulsory pre-school attendance. The aim of this paper is to evaluate the network of kindergartens in the territory of Slovakia from the temporal and spatial aspects. The results point out important milestones in the development of kindergartens in Slovakia and indicate trends of their further development. In Slovakia, almost one third of Slovak municipalities are without a kindergarten. These are many examples of social (in)justice and problems with the accessibility of kindergartens in Slovakia.

Keywords: kindergartens, pre-school network, transformation, spatial accessibility and social justice, Slovakia

Úvod

Edukácia a jej význam má nezastupiteľné miesto v spoločnosti, pričom postupom času sa jej dôležitosť neustále zvyšuje nielen pre spoločnosť ako celok, ale aj pre regióny ako jej entity (Lauko et al., 2011). Samotný inštitucionalizovaný vzdelávací proces sa v mnohých prípadoch začína (resp. intenzívnejšie rozvíja) v predškolských zariadeniach, kam patria aj materské školy. Možno súhlasiť s konštatovaním Sládekovej Madajovej et al. (2021, s. 301), že materské školy ako zariadenia zabezpečujúce výchovu, vzdelávanie a starostlivosť o deti predškolského veku majú v systéme vzdelávania nezastupiteľné miesto. Toto tvrdenie zvyrazňuje zavedenie povinnej predškolskej dochádzky prijatím novely školského zákona, ktorý Národná rada Slovenskej republiky schválila v júli 2019 (zákon č. 209/2019 Z. z.). Na jeho základe sa na Slovensku od septembra 2021 zaviedla povinná dochádzka v materských školách pre deti vo veku päť rokov.

Jedným z aktuálnych problémov predprimárneho vzdelávania sa od školského roka 2021/2022 stala pre mnohé samosprávy, resp. zriaďovateľov kapacita (existencia) predškolských zariadení. Kým mestá a ich zázemia majú problém najmä s kapacitou predškolských zariadení (Sládeková Madajová et al., 2021), na vidieku často predškolské zariadenie úplne absentuje. Priestorová heterogenita v rozmiestnení školských zariadení na Slovensku (Gurňák et al.,

2019) dáva predpoklady, že ide o celospoločenský problém s mnohými regionálnymi špecifikami.

Cieľom tohto príspevku je zhodnotenie siete materských škôl na území Slovenska z dvoch aspektov. Prvým je časový aspekt so zameraním na významné medzníky vývoja až po súčasnosť (rok 2021). Druhým je priestorový aspekt, pričom dôraz je kladený na transformáciu materského školstva v rurálnom prostredí. Úlohou autorov je identifikovať regióny, ktoré možno označiť ako „problémové“. Práve na tieto regióny by mala byť sústredená ďalšia pozornosť odborníkov z viacerých vedných disciplín v snahe riešiť transformáciu materského školstva na území Slovenska.

Poznámky k fungovaniu a politike materských škôl na Slovensku

V minulosti zavedením povinnej školskej dochádzky bola postupne budovaná sieť štátom garantovaných škôl, pričom bol vytvorený systém spádových oblastí pre každú školu (Gurňák et al., 2019). Poskytovanie povinného vzdelávania (kam od roku 2021 patria aj materské školy) je spravidla chápané ako verejná služba, vo väčšine ekonomicky vyspelých krajín stále silnejšie vykazuje jednanie a riadenie škôl prvky trhového správania a súťaže (Kučerová a kol., 2015b). Zaisťovanie a podobu predprimárneho vzdelávania (siete materských škôl) formujú štyri hlavné faktory (cf. Kučerová a kol., 2015a):

- V prvom rade ide o demografické zmeny, akými sú nižšia úhrnná plodnosť žien a pôrodnosť ako aj starnutie obyvateľstva, následkom čoho dochádza k zmene počtu detí nastupujúcich do povinnej školskej dochádzky.

- Výsledný počet detí povinnej predškolskej dochádzky je v každom regióne a lokalite silne podmienený migráciou alebo možnosťami dochádzky, čo má za následok výrazné regionálne rozdiely v naplnenosti materských škôl. Predovšetkým možno pozorovať jednoznačnú nevyváženosť medzi jadrovými a periférnymi oblasťami.

- Tretím významným aspektom, ktorý vedie k tlaku na efektívnosť verejného školstva a podnecuje konkurenčné prostredie medzi školami, sú problémy spojené s ekonomikou. Hľadanie úspor vo verejných financiách sa tak nevyhýba ani oblasti vzdelávania, kde sa výrazne prejavujú tendencie k optimalizácii školskej siete, k uzávieru „nerentabilných“ škôl, a ich riadenému zlučovaniu.

- Zásadnou podmienkou a štvrtým faktorom ovplyvňujúcim podobu a organizáciu školstva je stav a vývoj školskej politiky a legislatívneho nastavenia v tejto oblasti.

Školy (vrátane materských) zohrávajú významnú vzdelávaciu a výchovnú funkciu, avšak majú aj iné úlohy v spoločnosti predovšetkým v rurálnych regiónoch. Prítomnosť (materskej) školy môže byť symbolom rozvoja obce, stáva

sa atraktívnejšia pre trvalé bývanie v obci najmä pre mladú zložku populácie, čo môže priniesť aj rozvoj ďalších ekonomických aktivít v obci. Na druhej strane, školstvo a jeho financovanie prinášajú zvýšené nároky na samosprávy (zriaďovateľov), obdobne aj realizácia personálnej politiky a zabezpečenie kvalifikovaných zamestnancov.

Dáta a metódy

Podkladom pre časovo-priestorovú analýzu materského školstva na Slovensku boli údaje spracované Centrom vedecko-technických informácií SR. Uvedená inštitúcia spravuje registre, ktoré obsahujú dáta za jednotlivé školské zariadenia na území Slovenska. Ďalším zdrojom dát pre výskum boli populačné dáta zo Štatistického úradu Slovenskej republiky (Štatistické ročenky). Vzhľadom na charakter príspevku a jeho ciele, bola vytvorená databáza pozostávajúca z dát o lokalitách školských zariadení a ich atribútoch a populačných dát. Tieto dáta boli geokódované a následne kartograficky vizualizované.

Aplikované metódy možno rozdeliť na dve skupiny. Prvú skupinu zastupuje skupina analytickým metód. Ide o spracovanie a vyhodnocovanie dát využitím rôznych indikátorov (tab. 1). Tieto indikátory patria k základným ukazovateľom analýzy vývoja siete škôl (napr. Gurňák et al., 2019).

Tab. 1: Analyzované indikátory

Indikátor	Úroveň	Zdroj údajov
Počet škôl	Obec*	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky Register regionálneho školstva
Zriaďovateľ	Individuálna	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky Register regionálneho školstva
Počet detí	Individuálna	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky

* počet materských škôl v obci je ovplyvnený sídlom zriaďovateľa

Zdroj: vlastné spracovanie

Druhú skupinu metód zastupujú interpretačné a vizualizačné metódy. Pre interpretáciu analyzovaných ukazovateľov časových a priestorových aspektov siete materských škôl boli použité geografické informačné systémy (ArcMap 10.1). Z kartografických techník boli použité metódy kartogramu a metóda figurálnych znakov (Pravda a Kusendová, 2007). Mestá a vidiecke obce na Slovensku boli najnižšou analyzovanou hierarchickou jednotkou. Avšak v prípade Bratislavy a

Košíc, boli najnižšou hierarchickou jednotkou ich mestské časti. Pri percentuálnych prepočtoch boli tieto mestské časti brané do úvahy ako samostatné jednotky. Je dôležité poznamenať, že pri interpretácii výsledkov je nevyhnutné brať do úvahy menšie nepresnosti v súvislosti s nepresnosťami v databáze CVTI (57 materských škôl nebolo možné geokódovať vzhľadom na nesprávne evidovanú adresu) a zároveň aj poskytovaním predprimárneho vzdelávania inými ako uvedenými zariadeniami. Okrem štátnych materských škôl existujú ďalšie súkromné a cirkevné zariadenia nezaraďené do tzv. Siete, ktoré poskytujú služby starostlivosti o deti (cf. Sládeková Madajová et al., 2021).

Je potrebné poukázať na viaceré limitujúce faktory výskumu siete škôl na Slovensku. V prvom rade ide o centrálnu evidenciu školských zariadení. Existujú viaceré registre (CVTI, Ministerstvo školstva a pod.), ktoré však nie sú kompatibilné, resp. každý z registrov vznikol za iným účelom a jeho spravovanie a aktualizácia vzájomne nekooperujú. Pri evidencii školských zariadení ide o školy zaraďené do Siete, čiže register neobsahuje všetky pôsobiace školské zariadenia na trhu, ale iba tie, ktoré sa zaregistrovali (problém motivácie vstupu do Siete). Často je v registri uvedený zriaďovateľ školy a nie školské zariadenie alebo niekoľko elokovaných školských zariadení. V mnohých prípadoch jeden zriaďovateľ (napr. mesto) má pod správou niekoľko materských škôl, avšak v registri figuruje iba jedno zariadenie s množstvom tried a žiakov.

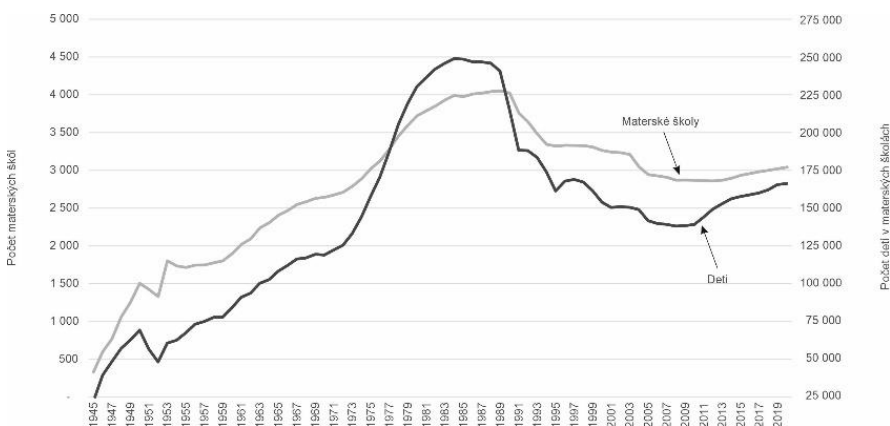
Časové a priestorové aspekty transformácie štruktúry materského školstva na Slovensku

Vo vývoji siete materských škôl na území Slovenska možno identifikovať niekoľko medzníkov (graf 1). Po skončení II. svetovej vojny bolo na Slovensku 335 materských škôl, ktoré navštevovalo 21 528 detí. S obnovou vojnou zničeného hospodárstva prichádza aj rapídne rozširovanie siete materských škôl a nárast počtu detí v nich. Už o dva roky neskôr (1947) bolo evidovaných 2-krát viac materských škôl a tiež počtu detí, ktorý v ďalšom roku prekročil hranicu 50 000. V prvej polovici 50. rokov 20. storočia prichádzajú turbulencie vo vývoji siete materských škôl poznačené poklesom, rastom a následným opätovným poklesom a opätovným rastom počtu škôl. Možno predpokladať, že tento vývoj súvisel aj so zosťatňovaním a centralizáciou školských zariadení. Od roku 1956 je pre vývoj siete materských škôl na Slovensku príznačný kontinuálny rast zariadení až do druhej polovice 80. rokov, resp. 90. rokov 20. storočia.

V roku 1960 bolo na území Slovenska 1 901 materských škôl s 2 706 triedami, ktoré navštevovalo 83 875 detí. Vzhľadom na demografický vývoj a hospodársky rozvoj dochádzalo k nárastu počtu detí v populácii, čo malo za následok nárast počtu materských škôl. Dynamický rozvoj počtu materských škôl nastal v polovici 70. rokov 20. storočia, kedy na Slovensku ročne pribudlo viac ako

100 materských škôl. Kým medzi rokmi 1969–1970 pribudlo na Slovensku 15 materských škôl, tak medzi rokmi 1977–1978 ich pribudlo 174. Tento rast súvisel s masívnym rozvojom bytovej výstavby – vzniku početných sídlisk, ktorých súčasťou bolo i budovanie (pred)školskej infraštruktúry. V 80. rokoch 20. storočia tempo rastu počtu materských škôl postupne klesalo, avšak sieť materských škôl na Slovensku sa neustále rozrastala. Horná kulminácia počtu materských škôl bola zaznamenaná v roku 1989, kedy bolo na Slovensku 4 052 materských škôl, ktoré navštevovalo 241 458 detí. Počet detí navštevujúcich materské školy kulminoval v roku 1985 na úrovni 249 448.

Graf 1: Vývoj počtu materských škôl na Slovensku



Zdroj: Statistická ročenka ČSSR (1959, 1961, 1965, 1971, 1975, 1980, 1989, 1990), Interné materiály Centra vedecko-technických informácií SR (2022)

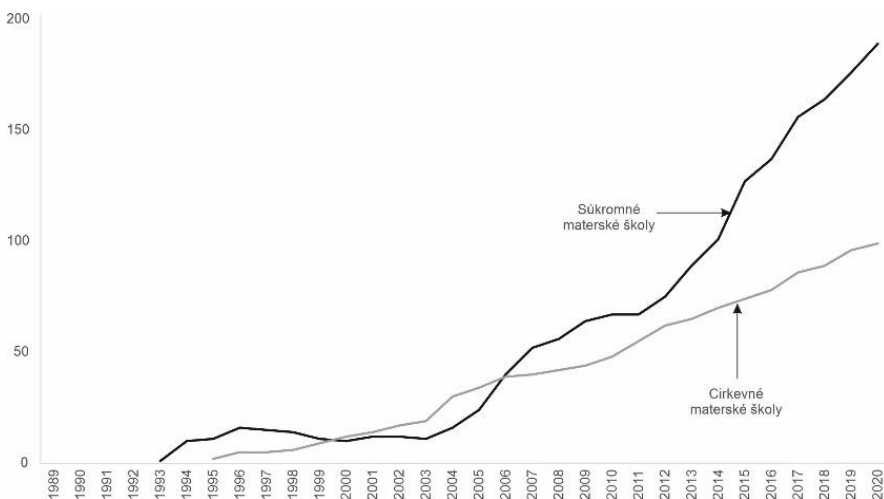
Ako konštatuje Nestorová-Dická (2011, s. 78), zmeny v demografickom správaní obyvateľstva Slovenska po roku 1989 sa priamo odrazili v transformácii školských zariadení. Išlo o pokles pôrodnosti obyvateľstva čo sa prejavilo v poklese počtu škôl, vrátane materských. Na znižujúci sa počet detí až do roku 2010 reagovala aj sieť materských škôl. Medzi rokmi 1989–2012 okrem dvoch rokov (1996 a 2009) dochádzalo na Slovensku k znižovaniu počtu materských škôl. K najvýraznejším zmenám došlo v prvej polovici 90. rokov 20. storočia. Medzi rokmi 1990 a 1991 ubudlo na Slovensku 266 materských škôl, medzi rokmi 1991 a 1992 to bolo 117 a medzi rokmi 1992 a 1993 až 160 materských škôl. Za dekádu (1989–1999) sa sieť materských škôl na Slovensku zredukovala o 742 zariadení, čo predstavuje úbytok takmer o pätinu ich pôvodného počtu. Výraznú redukciu počtu škôl možno spájať

s demografickým vývojom počtu obyvateľov v tomto období (Đurček et al., 2019). Počet detí v materských školách za danú dekádu klesol o 79 640, čo je redukcia ich počtu o 33 % ich pôvodného počtu (1989). Transformácia siete materských škôl reagovala aj na celkovú transformáciu hospodárstva (Gurňák, 2019), resp. transformáciu školstva na Slovensku (Gurňák et al., 2019).

Na rast počtu detí v materských školách reagovala aj sieť rastom počtu materských škôl v druhej dekáde 21. storočia. Od roku 2012, ktorý možno spájať s dolnou kulmináciou počtu materských škôl na Slovensku (2 861) dochádzalo k nárastu ich počtu o dve desiatky nových zariadení ročne. Počet detí v materských školách však narastal na úrovni viac ako 2 000 detí ročne, čo postupne prinášalo výrazné disproporcie medzi týmito dvoma ukazovateľmi. Keďže sieť materských škôl nestíhala pokrývať dopyt po predprimárnych zariadeniach, riešením bolo navyšovanie počtu tried v materských školách. Od roku 2012 do roku 2020 došlo k navýšeniu o 1 182 tried s tempom nárastu o takmer 150 tried ročne.

Ďalšou kvalitatívnou zmenou predprimárneho školstva od roku 1993 sa stala liberalizácia jeho vlastníctva, resp. Zriaďovania (zákon 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach). Pri hodnotení ich vývoja sú príznačné niektoré trendy obdobne ako v prípade siete základného školstva (Gurňák et al., 2019). Prvým z nich je výrazná dominancia štátnych materských škôl až do roku 1989 (v podstate štátne boli všetky zariadenia, ale časť z nich bola zriadená štátnymi podnikmi alebo poľnohospodárskymi družstvami, kým väčšina tzv. územných materských škôl bola pod priamou gesciou štátu). Aj pre súčasnú (rok 2020) sieť materských škôl evidovaných v Sieti (cf. Sládeková Madajová et al. 2021) je príznačné, že podľa formy vlastníctva dominujú štátne materské školy (90,5 %). Podiel súkromných materských škôl je na úrovni 6,2 % a 99 cirkevných materských škôl predstavuje 3,3 % všetkých evidovaných materských škôl na Slovensku. V súlade so zákonom 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach, prvá súkromná materská škola bola zaevidovaná v sieti v roku 1993, cirkevná o dva roky neskôr. Pozvoľné pribúdanie súkromných a cirkevných zariadení bolo nahradené dynamickejším vývojom najmä po roku 2003. Stagnácia počtu súkromných materských škôl na začiatku milénia bola v prospech rozvoja cirkevných, avšak od roku 2006 podiel súkromných materských škôl dynamicky a kontinuálne narastal. Pre cirkevné materské školy je príznačný skôr lineárny nárast a taktiež kontinuálny nárast ich počtu (graf 2).

Graf 2: Vývoj počtu súkromných a cirkevných materských škôl na Slovensku



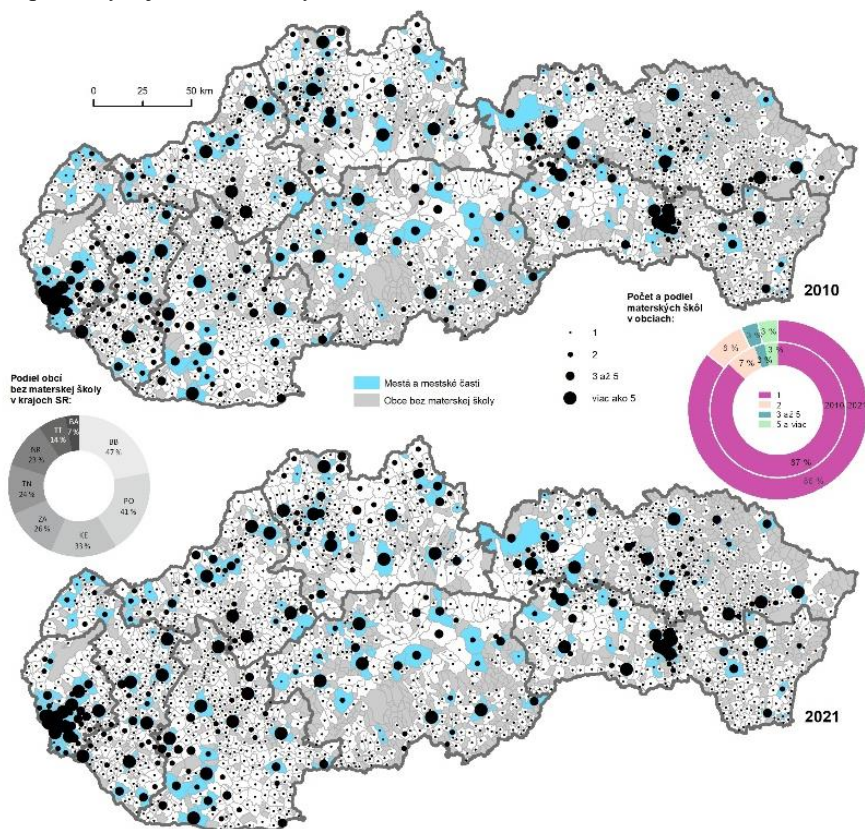
Zdroj: Interné materiály Centra vedecko-technických informácií SR (2022).

Vzhľadom na prístupnosť dát sme priestorový aspekt vývoja materských škôl zhodnotili na základe ich vývoja medzi rokmi 2010–2021. Identifikovali sme isté špecifiká, ktoré možno zhrnúť do niekoľkých zovšeobecnení. V prvom rade, podiel obcí bez materskej školy zostáva v čase a priestore nemenný a dosahuje hodnotu 936 obcí (rok 2021), čo predstavuje takmer tretinu všetkých obcí. Ich najväčšia koncentrácia je v Banskobystrickom kraji, kde až 47 % obcí nemá na svojom území materskú školu zaradenú do Siete (mapa 1). Viac ako 41 % obcí bez materskej školy sa nachádza v Prešovskom kraji, najmä v pohraničných regiónoch. Naopak, v Trnavskom a najmä v Bratislavskom kraji je výskyt obcí bez materskej školy najnižší v krajine. Je však potrebné poznamenať, že prítomnosť materskej školy v obci nezaručuje dostatočnú kapacitu pre zaškolenosť detí a bezproblémovú realizáciu predprimárneho vzdelávania. A práve Bratislavský kraj je regiónom, kde problémy s nedostatočnou kapacitou napriek prítomnosti materských škôl sú evidentné (Sládeková Madajová et al., 2021).

Na Slovensku dominujú obce s 1 materskou školou. Za ostatnú dekádu (2010–2021) sa znížil počet obcí s 1 materskou školou, čo sa v relatívnych hodnotách prejavilo nepatrným poklesom ich podielu z 87 % na 86 % všetkých obcí s materskou školou. Priestorové rozmiestnenie obcí s jednou materskou školou je viazané na polohu (periférne regióny), ale aj zázemia miest. Denná dochádzka obyvateľov vidieka do zamestnania v meste často súvisí aj

s umiestnením dieťaťa práve do materskej školy v meste, teda v lokalite zamestnania a nie v lokalite bydliska (v praxi sa však možno stretnúť s podmieneným umiestnením detí do materských škôl vzhľadom na ich trvalé bydlisko). Avšak v roku 2021 sa prejavil opačný trend v súvislosti s obmedzenou kapacitou materských škôl a došlo k výraznému tlaku na výstavbu nových zariadení aj v suburbánnych zónach vzhľadom na vekovú štruktúru rezidentov a ich vzdelanie (Novotný a Pregi, 2019, Šveda a Šuška, 2019). Aktuálnym trendom je zvýšená koncentrácia novovzniknutých materských škôl najmä v mestách a ich zázemí. Typickým príkladom je Bratislava a obce v jej zázemí (Chorvátsky Grob, Ivanka pri Dunaji, Kalinkovo, Malinovo, Miloslavov, Limbach, Rovinka a pod.).

Mapa 1: Vývoj siete materských škôl na Slovensku v rokoch 2010 a 2021



Zdroj: Interné materiály Centra vedecko-technických informácií SR (2022)

Záver

Školstvo považujeme za relevantný objekt štúdia aj geografie (Jahnke et al., 2019, Kučerová et al., 2020). Síce školstvo bolo objektom viacerých štúdií aj v slovenskej geografii (Lauko et al., 2011), materské školstvo však iba ojedinele (Nestorová-Dická, 2011, Sládeková Madajová et al., 2021). A to aj napriek aktuálnym problémom súvisiacich s platnou legislatívou a potrebou zabezpečiť povinnú predškolskú dochádzku pre každé dieťa na Slovensku vo veku od 5 rokov. Aj preto výskum predprimárneho vzdelávania vo všeobecnosti alebo materských škôl v užšom slova zmysle považujeme za významnú výzvu uplatnenia geografického prístupu pri hľadaní princípu sociálnej spravodlivosti a priestorovej dostupnosti predškolských zariadení.

Materské školstvo zaznamenalo za ostatné dekády výrazné zmeny. Išlo o dynamický povojnový nárast počtu materských škôl, ktorý po prechode na trhové hospodárstvo začal stagnovať, neskôr pozvoľne klesať a v súčasnosti opätovne narastať a to najmä v priestore zázemia miest. Osobitné postavenie pri analýze časových trendov vo vývoji materských škôl zohrali iné ako štátne zariadenia. Rozvoj súkromných a cirkevných materských škôl bol možný až po legislatívnych zmenách a deregulácii trhu v oblasti predprimárneho vzdelávania. Dopyt podnietil dynamický rozvoj najmä súkromných, ale aj cirkevných materských škôl často na úrok štátnych.

Priestorové rozmiestnenie materských škôl nie je homogénne. Takmer tretina obcí Slovenska je bez materskej školy a poloha týchto obcí je viazaná prevažne na východné (pohraničné) Slovensko (Prešovský kraj), resp. juh stredného Slovenska (Banskobystrický kraj). Deti v predškolskom veku, žijúce v týchto obciach (resp. ich rodičia) majú zo zákona povinnosť denne dochádzať do predškolského zariadenia, avšak umiestnenie detí v najbližšom predškolskom zariadení (obecnom) nie je garantované. To prináša obrovský tlak na sieť materských škôl a ich zriaďovateľov najmä v regiónoch s nedostatočnou kapacitou týchto zariadení. Prenesené kompetencie regionálneho školstva na samosprávy a legislatívne opatrenia povinnej predškolskej dochádzky preto prinášajú mnohé príklady sociálnej (ne)spravodlivosti a problémy s dostupnosťou materských škôl na Slovensku. Budúci výskum bude zameraný práve na identifikáciu takýchto regiónov a analýzu adaptability a riešenia vzniknutej situácie, čo môže viesť k poučeniu sa z príkladov dobrej praxe naprieč regiónmi Slovenska.

PodĎakovanie

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-21-0286.

Literatúra

- ĐURČEK, P. – ŠPROCHA, B. – BLEHA, B. 2019. Populačná dynamika. In *30 rokov transformácie Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2019. ISBN 978-80-223-4859-1, s. 85-113.
- GURŇÁK, D. (ed.). 2019. *30 rokov transformácie Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 2019. 462 s. ISBN 978-80-223-4859-1.
- GURŇÁK, D. – KRIŽAN, F. – TOLMÁČI, L. 2019. Školstvo. In *30 rokov transformácie Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2019. ISBN 978-80-223-4859-1, s. 285-308.
- JAHNKE, H. – KRAMER, C. – MEUSBURGER, P. (eds.). 2019. *Geographies of schooling*. Cham: Springer. 2019. 359 p. ISBN 978-3-030-18798-9.
- KUČEROVÁ, S. R. – BLÁHA, J. D. – KUČERA, Z. 2015a. Transformations of spatial relationships in elementary education: A case study of changes in two Czech rural areas since the second half of the 20th century. In *Moravian Geographical Reports*. ISSN 2199-6202, 2015, vol. 23, no. 1, pp. 34-44.
- KUČEROVÁ, S. R. – BLÁHA, J. – PAVLASOVÁ, Z. 2015b. Malé venkovské školy na trhu se základním vzděláváním: Jejich působnost a marketing na příkladu Turnovska. In *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, ISSN 2336-128X, 2015, vol. 51, no. 4, pp. 607-636.
- KUČEROVÁ, S. R. – HOLLOWAY, S. L. – JAHNKE, H. 2020. The institutionalization of the geography of education: An international perspective. In *Journal of Pedagogy*, ISSN 1338-1563, 2020, vol. 11, no. 1, pp. 13-34.
- LAUKO, V. – GURŇÁK, D. – KRIŽAN, F. – TOLMÁČI, L. 2011. *Školstvo na Slovensku v kontexte regionálnych disparít*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011. 200 p. ISBN 978-80-7165-856-6.
- NESTOROVÁ-DICKÁ, J. 2011. Transformácia siete predškolských zariadení v Košiciach po roku 1989. In *Geographia Cassoviensis*. ISSN 2454-0005, 2011, vol. 5, no. 2, pp. 77-92.
- NOVOTNÝ, L. – PREGI, L. 2019. Región len pre mladých a vzdelaných? Selektívna migrácia vo funkčnom mestskom regióne Bratislava podľa veku a vzdelania. In: *Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy*. Bratislava: Geografický ústav SAV, 2019. ISBN 978-80-89548-08-8, s. 134-159.
- PRAVDA, J. – KUSEDOVÁ, D. 2007. *Aplikovaná kartografia*. Bratislava: Geografika, 2007. 224 s. ISBN 978-80-89317-00-4.
- SLÁDEKOVÁ MADAJOVÁ, M. – ŠVEDA, M. – VÝBOŠŤOK, J. 2021. Bude miesto pre všetky deti? Kapacita predškolských zariadení v Bratislavskom samosprávnom kraji. In *Geografický časopis*. ISSN 2453-8787, 2021, vol. 73, no. 4, pp. 301-322.
- ŠVEDA, M. – ŠUŠKA, P. 2019. *Suburbanizácia: Ako sa mení zázemie Bratislavy*. Bratislava: Geografický ústav SAV, 2019. 300 s. ISBN 978-80-89548-08-8.

ZÁKON č. 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

TRANSFORMATION OF THE KINDERGARTEN NETWORK IN SLOVAKIA: NOTES ON THE TEMPORAL AND SPATIAL CHANGES

Summary

We consider education to be a relevant object of study for geography as well. However, kindergartens are only rarely the object of geographical research, and not only in Slovakia. In Slovakia, the topic is also relevant because of the problems related to the current legislation and the need to ensure compulsory pre-school attendance for every child in Slovakia from the age of 5 years. Therefore, we also consider research on pre-primary education in general or kindergartens in a narrower sense to be an important challenge of applying a geographical approach in the search for the principle of social justice and spatial accessibility of pre-school facilities.

Temporal analyzing of the kindergarten development, there are significant changes over the past decades. There was a dynamic post-war increase in the number of kindergartens, which began to stagnate after the transition to a market economy, then gradually declined and is now increasing again, especially in the urban hinterland. Non-state-run establishments have played a special role in analyzing the temporal trends in the development of kindergartens. The development of private and ecclesiastical kindergartens was possible only after legislative changes and deregulation of the market in the field of pre-primary education. Demand prompted the dynamic development of both private and ecclesiastical kindergartens, often at the expense of state-owned kindergartens.

The spatial distribution of kindergartens in Slovakia is not homogeneous. Almost a third of the municipalities in Slovakia are without a kindergarten and the location of these municipalities is mainly linked to eastern (border) Slovakia (Prešov region) or south-central Slovakia (Banská Bystrica region). It should be noted that pre-school children living in these municipalities (or their parents) are legally obliged to attend pre-school every day, but the placement of children in the nearest pre-school (municipal) is not guaranteed. This puts enormous pressure on the network of kindergartens and their founders, especially in regions with insufficient capacity of these facilities. The delegation of regional education competences to local authorities and the legislative actions of compulsory pre-school attendance therefore brings many examples of social (in)justice and problems of accessibility to kindergartens in Slovakia. Future research will focus

specifically on identifying such regions and analyzing the adaptability and solutions to the situation, which may lead to learning from examples of good practice across Slovak regions.

doc. RNDr. František Križan, PhD.

Katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov PriF UK
Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava
E-mail: frantisek.krizan@uniba.sk

doc. RNDr. Daniel Gurňák, PhD

Katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov PriF UK
Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava
E-mail: daniel.gurnak@uniba.sk

RNDr. Angelika Švecová, PhD

Katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov PriF UK
Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava
E-mail: angelika.svecova@uniba.sk